SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

tyv@eduskunta.fi

ASIANTUNTIJALAUSUNTO KOSKIEN VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄÄ EDUSKUNNALLE EUROOPAN KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI IHMISKAUPAN EHKÄISEMISESTÄ JA TORJUMISESTA SEKÄ IHMISKAUPAN UHRIEN SUOJELEMISESTA ANNETUN DIREKTIIVIN 2011/36/EU MUUTTAMISESTA

Ihmiskaupan torjunnan tehostaminen on tärkeää ja siten palveluiden käytön kriminalisointi myös työperäisen ihmiskaupan osalta on lähtökohtaisesti kannatettavaa. Oikeusministeriön perusmuistiossa on kuvattu työperäiseen ihmiskauppaan liittyviä erityispiirteitä ja tuotu esille palvelun käytön kriminalisointiin liittyviä rikosoikeudellisia haasteita.

Palveluiden käytön kriminalisoinnilla on tärkeä signaaliarvo, mutta direktiivin kansallisessa toimeenpanossa on hyvä kiinnittää erityistä huomiota säännöksen käytännön toimivuuteen. Rikosoikeudellisen vastuun näkökulmasta on olennaista huomioida, että ihmiskaupan uhrin tunnistaminen työperäisen ihmiskaupan tapauksissa voi olla vaikeaa. Erityisen vaikeaa ihmiskaupan uhrin tunnistaminen on tilanteissa, joissa palvelun käyttäjä ja mahdollinen ihmiskaupan uhri eivät lainkaan kohtaa toisiaan. Olennaista on myös, millaista selonottovelvollisuutta palvelun käyttäjältä edellytetään tai voidaan edellyttää.

Ihmiskaupan palveluiden käytön mahdollisella kriminalisoinnilla ei lähtökohtaisesti ole vaikutusta työsuojeluviranomaisen valvontatoimenpiteisiin. Työsuojeluviranomainen valvoo, että työnantaja noudattaa työlainsäädäntöä ja valvontatoimenpiteet kohdistuvat siten aina työnantajaan. Työsuojeluviranomainen osallistuu kuitenkin työsuojelun valvontatoiminnan yhteydessä ihmiskaupan uhrien paljastamiseen. Työpaikkatarkastuksilla tavataan työntekijöitä, joita kuullaan tarpeen mukaan. Ihmiskaupan paljastaminen on kuitenkin vaikeaa, kun alisteisessa asemassa olevat uhrit harvoin uskaltavat tuoda tilannettaan oma-aloitteisesti esiin. Ihmiskauppaa epäiltäessä työsuojeluviranomainen avustaa uhria ohjaamalla tämän ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään ja huolehtimalla asian saattamisesta poliisitutkintaan.

Työperäisessä ihmiskaupassa palvelun käyttäjä ja ihmiskaupan uhri eivät välttämättä kohtaa lainkaan tai kohtaaminen on niin pintapuolinen, ettei palvelun käyttäjällä useinkaan käytännössä ole mahdollisuuksia havaita tai epäillä ihmiskauppaa. Joissain sopimussuhteisiin perustuvissa palveluiden käytön tilanteissa tilanne voi olla toinen. Luotettavan näytön saaminen ihmiskaupan uhrin palvelujen käytöstä voi joka tapauksessa olla vaikeaa. Työperäisessä ihmiskaupassa tavatut uhrit ovat pääsääntöisesti työskennelleet sellaisissa työtehtävissä, joihin ei liity varsinaista kontaktia palvelun käyttäjän tai asiakkaan kanssa. Työperäisessä ihmiskaupassa tavatut uhrit ovat työskennelleet lähinnä ravintola-alalla, maa- ja metsätaloudessa, siivousalalla, rakentamisessa ja luonnonmarjan poimijoina.

Erityisasiantuntija Tapani Aaltela